

УДК: 338.45:622.324.276

*Т. М. Паневник, к. е. н., доцент
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу*

РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Економічна стабільність та розвиток економіки країни на сучасному етапі значною мірою залежить від ефективності функціонування як паливно-енергетичного комплексу загалом, так і нафтогазових підприємств зокрема. Пріоритети їх розвитку в контексті лібералізації нафтогазового ринку є особливо актуальними в умовах макроекономічних проблем країни, політичної нестабільності, активізації євроінтеграційних процесів та необхідності забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на глобальному енергетичному ринку. Перспективним напрямом підвищення ефективності функціонування нафтогазових підприємств є розвиток інтеграційних процесів між учасниками ринку, що призведе до формування механізмів гнучкої адаптації до мінливих зовнішніх умов.

В умовах розвитку глобалізаційних процесів першочергового значення набуває раціоналізація діяльності суб'єктів господарювання, що супроводжується зростанням глобально-орієнтованих компаній в усіх економічних системах та видах економічної діяльності. Для нафтогазової сфери вона може реалізовуватися декількома напрямками, серед яких важливе значення має розвиток інтеграційних процесів.

Основними дієвими особами сучасної глобальної світової економіки є транснаціональні корпорації (ТНК), в тому числі і у нафтогазовій сфері, які є головними ініціаторами та учасниками міжнародної діяльності, що реалізується на основі формування розгалуженої мережі підконтрольних їм підприємств.

На сьогодні на світовому нафтогазовому ринку домінуючі позиції займають компаній-гіганти, до яких належать "British Petroleum", "Chevron", "ExxonMobil", "Royal Dutch Shell", "Total S.A.", "Conoco Phillips", ENI [1]. Вони представляють собою транснаціональні вертикально-інтегровані структури, які на основі потужної інвестиційної діяльності у сфері розробки нафтогазових родовищ, переробки енергетичних ресурсів, розвитку інфраструктури, посіли місце світових нафтогазових гігантів. Лідерські позиції в галузі отримані завдяки інтеграційній моделі організації комплексних виробництв, що дає унікальну можливість для самої детальної оптимізації будь-якої ланки виробничо-збутового ланцюга. Крім того інтеграція розповсюджується і в інші галузі та сфери діяльності. Зокрема активно розвивається співпраця з хімічною промисловістю, створюються сервісні компанії тощо. Це дозволяє здійснювати системну диверсифікацію своєї діяльності, нарощувати капіталізацію, збільшувати масштаби реалізації інвестиційних проектів в енергетичній сфері, а також сконцентрувати у своїх руках колосальні активи, матеріально-сировинний ресурс, передові інноваційні технології, а також отримати домінуючі позиції на глобальному фондовому ринку [2].

В Україні нафтогазовий комплекс відіграє важливу роль в структурі національної економіки, забезпечуючи енергетичну безпеку нашої держави. Існуюча система інтеграції на вітчизняних нафтогазових підприємствах, обумовлена централізацією фінансових потоків; високим ступенем монополізації цієї галузі; сировинним спрямуванням; невідповідністю загальноприйнятим критеріям формування ТНК; екстенсивним характером інноваційних процесів що не сприяє структурній перебудові національної економіки у напрямі формування виробництва з довгостроковими інноваційними конкурентними перевагами.

Таким чином, для підвищення ефективності нафтогазового комплексу в Україні доцільно розвивати та вдосконалювати інтеграційні процеси, враховуючи досягнення передових компаній – лідерів галузі, які активно використовують сучасні інтеграційні механізми та забезпечують домінування в нафтогазовій сфері.

Оскільки українські корпорації неспроможні в найближчій перспективі проводити активну експансію за кордоном, то одним із способів вийти на міжнародний рівень є створення спільного бізнесу з зарубіжними партнерами [3]. Співпраця з провідними нафтогазовими компаніями світу на основі активного залучення вітчизняних нафтогазових підприємств до інтеграційних процесів, побудованих на гнучкій та міжнародноорієнтованій основі, зумовить глобальну перспективу бізнесу, сприятиме застосуванню технологічних та маркетингових інновацій, розширенню експортних можливостей, реструктуризації економіки, поширенню передової технології, зниженню рівня безробіття, збільшенню обсягу інвестиційних ресурсів.

Отже, створення українських інтегрованих нафтогазових компаній з врахуванням світового досвіду, інтересів як держави так і приватного бізнесу забезпечить конкурентоздатність нафтогазової промисловості, підвищить ефективність виробництва, дозволить створити нові високотехнологічні виробництва та дозволить вийти на позиції рівноправних учасників в структурі глобальної економіки, які захищають національні економічні інтереси, впливають на геополітичні процеси, національну безпеку країни.

Список посилань на джерела

1. The World's 10 Biggest Oil and Gas Companies – Visual Capitalist. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visualcapitalist.com/the-worlds-10-biggest-oil-and-gas-companies/>.

2. Бусарєв Д. В. Глобальна монополізація світового ринку енергетичних ресурсів / Д. В. Бусарєв // Економічний аналіз. – 2014. – Том 16. – № 1. – С. 39–47.

3. Проїденко І. Г. Українські транснаціональні корпорації: стан і проблеми розвитку / І. Г. Проїденко, Н. М. Ришняк // Збірник наукових праць. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jnn.nuos.edu.ua/article/view/24666>.